

DECIZIA Nr.420 din 3 mai 2007

referitoare la constituționalitatea Legii pentru modificarea art.10 din Legea nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului

Publicată în Monitorul Oficial nr.295 din 04.05.2007

Cu adresa nr.51/1526 din 26 martie 2007, secretarul general al Camerei Deputaților a transmis Curții Constituționale sesizarea referitoare la neconstituționalitatea Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului (PL 392/2006 – reexaminare în urma D.C.C. nr.147/2007), formulată de un număr de 50 de deputați, și anume: Gheorghe I. Albu, Roberta Alma C. Anastase, Nicolae N. Bara, Gheorghe G. Barbu, Cornel Ștefan C. Bardan, Iulian–Gabriel P. Bîrsan, Anca–Daniela C. Boagiu, Ionela I. Bruchental – Pop, William Gabriel S. Brânză, Daniel I. Buda, Costică N. Canacheu, Bogdan C. Cantaragiu, Alexandru A. Ciocâlțeu, Anca M. Constantinescu, Radu–Cătălin Drăguș, Stelian N. Duțu, Ionesie P. Ghiorghioni, Ion I. Gonțea, Dan N. Grigore, Monica Maria C. Iacob Ridzi, Traian Constantin A. Igaș, Valentin Adrian M. Iliescu, Grațiana Denisa M. Iordache, Radu V. D. Lambrino, Dănuț E. Liga, Mircea Man, Marian–Jean J. G. Marinescu, Laurențiu C. Mironescu, Liviu Alexandru H. Miroșeanu, Alexandru E. Mocanu, Petru P. Movilă, Dorin–Liviu D. Nistoran, Ioan C. Oltean, Aurel A. Olarean, Constantin M. Petrea, Cosmin Gabriel C. Popp, Cezar Florin Gh. Preda, Ioan Dumitru I. Puchianu, Dumitru Gh. Puzdrea, Romeo Marius Gh. Raicu, Cristian I. Rădulescu, Marius I. Rogin, Marcel Laurențiu M. Romanescu, Gheorghe G. Sârb, Mugurel Liviu S. Sârbu, Petre Străchinaru, Valeriu I. Tabără, Horia C. Văsioiu, Augustin A. Zegrean, Cristian B. Ilie.

Sesizarea a fost formulată în temeiul art.146 lit.a) din Constituție și al art.15 alin.(4) din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, a fost înregistrată la Curtea Constituțională sub nr.2.790 din 27 martie 2007 și constituie obiectul Dosarului nr.402A/2007.

Obiectul sesizării, astfel cum a fost formulat, îl constituie Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului. În realitate, sesizarea privește Legea pentru modificarea art.10 din Legea nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, care cuprinde un articol unic, potrivit căruia: *«Articolul 10 din Legea nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.84 din 24 februarie 2000, cu modificările și completările ulterioare, se modifică și va avea următorul cuprins: „Art.10. – Prin derogare de la art.5 alin.(2), demiterea Președintelui României este aprobată dacă a întrunit majoritatea voturilor valabil exprimate, la nivelul țării, ale cetățenilor care au participat la referendum.”»*

În motivarea sesizării, se arată că „legea criticată nu acordează dispozițiile legii declarată neconstituțională cu conținutul Deciziei Curții Constituționale nr.147/2007, astfel că este contrară prevederilor art.147 alin.(2) din Constituție, care obligă Parlamentul să reexamineze dispozițiile declarate neconstituționale pentru punerea lor de acord cu Decizia Curții Constituționale.” Așa fiind, se consideră că art.10, în redactarea adoptată prin legea supusă controlului de constituționalitate, încalcă și prevederile „art.81 și 95 din Constituția României pentru considerentele arătate de Curte în motivarea Deciziei nr.147/2007”, întrucât prin intrarea sa în vigoare „s-ar ajunge la situația în care un președinte, ales în condițiile art.81 alin.(2) din Constituție, să fie demis cu majoritate relativă de voturi”, putându-se ajunge la situația în care, „dacă la referendum participă trei cetățeni și doi ar vota pentru demitere, președintele ar fi demis.”

Se mai arată că textul de lege adoptat are caracter retroactiv, fiind așadar contrar art.15 alin.(2) din Constituție, prin aceea că „stabilește o altă modalitate de demitere a Președintelui decât cea prevăzută de lege la data alegerii sale în funcție” și „astfel de modificări esențiale nu pot interveni în timpul exercitării mandatului”. Se invocă în acest sens Decizia Curții Constituționale nr.61/2007. De asemenea, se arată că, deși prin art.83 din Constituție, astfel cum a fost modificat prin Legea de revizuire din 2003, durata mandatului Președintelui României s-a

prelungit la 5 ani, această prevedere se aplică, potrivit art.155 alin.(3) din Legea fundamentală, începând cu următorul mandat prezidențial. În sfârșit, se apreciază că în situația adoptării unei legi prin care demiterea președintelui poate fi hotărâtă prin referendum cu o altă majoritate decât majoritatea absolută, posibilitate avută în vedere de Decizia Curții Constituționale nr.147/2007, o asemenea lege „nu ar putea fi aplicabilă președintelui în funcție la data adoptării, ci doar următorului mandat, pentru considerentele deja expuse”.

În conformitate cu dispozițiile art.16 alin.(2) din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.643 din 16 iulie 2004, sesizarea a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului, precum și Guvernului, pentru a prezenta punctele lor de vedere.

Președintele Camerei Deputaților, în punctul de vedere exprimat, arată următoarele: art.10 din Legea nr.3/2000 a fost modificat în sensul celor statuate de Curtea Constituțională prin Decizia nr.147/2007 și invocarea ei de către autorii sesizării pentru susținerea neconstituționalității textului în actuala redactare „este irelevantă, întrucât decizia respectivă privea un alt text legal și se baza pe argumentarea potrivit căreia este neconstituțional ca prin lege să se stabilească două regimuri juridice distincte pentru demiterea prin referendum a Președintelui României”. În continuare, se arată că, potrivit deciziei menționate, „nimic nu împiedică legiuitorul să stabilească condiții diferite de valabilitate a condițiilor de organizare a unui referendum, indiferent ce obiect ar avea acesta și, implicit, să instituie o anumită majoritate de voturi valabil exprimate, necesară pentru adoptarea unei anumite decizii printr-o procedură referendară, singura cerință fiind aceea ca majoritatea respectivă să fie cerută pentru toate situațiile similare supuse consultării populare. O astfel de situație o poate constitui demiterea din funcție a șefului statului printr-un referendum, indiferent care a fost majoritatea de voturi necesară pentru alegerea sa în această demnitate”. De asemenea, se arată că, în sensul aceleiași decizii, care nu exclude posibilitatea ca legiuitorul să opteze pentru o majoritate de voturi relativă cât privește demiterea Președintelui României, Parlamentul, prin derogare de la art.5 alin.(2) din Legea nr.3/2000, „a stabilit un regim juridic special și unic pentru demiterea Președintelui României prin referendum”.

În legătură cu susținerile privind încălcarea art.15 alin.(2) din Constituție, se arată că art.10 din legea supusă controlului de constituționalitate „nu instituie o nouă modalitate de demitere, ci stabilește doar o altă majoritate cerută pentru demitere, ceea ce este cu totul altceva”. În plus, potrivit principiului aplicării legii în timp, dispozițiile acesteia „devin operabile doar pentru situațiile care ipotetic pot să apară după intrarea sa în vigoare”.

Guvernul, în punctul de vedere exprimat, consideră că „dispozițiile prin care se modifică procedura de demitere a Președintelui României sunt retroactive, fiind similare celor constatate prin Decizia Curții Constituționale nr.61/2007”, care statuează că „în condițiile în care legea își propune să modifice statutul dobândit la data începerii mandatului, prin instituirea unui nou caz de încetare a acestuia, legea devine retroactivă”, întrucât „schimbarea procedurii de demitere a Președintelui României nu poate avea aplicabilitate în cursul mandatului acestuia”. În legătură cu susținerile autorilor sesizării referitoare la încălcarea art.147 alin.(2) din Constituție, conștând în neconcordanța dintre legea criticată și decizia Curții Constituționale, arată că, într-adevăr, „prin textul adoptat de Camera Deputaților se menține neconstituționalitatea în raport cu art.81 din Constituție care stabilește procedura de demitere a Președintelui României”. În acest sens, apreciază că principiul legitimității și reprezentativității trebuie respectat nu numai cu prilejul alegerii Președintelui, ci și cu privire la procedura de demitere a acestuia. Or, textul de lege criticat nu pleacă de la această premisă, „ci are în vedere asigurarea simetriei juridice”, neadmisă în dreptul public, în care se aplică principiul analogiei.

Președintele Senatului nu a comunicat punctul său de vedere cu privire la obiecția de neconstituționalitate formulată.

CURTEA,

examinând sesizarea de neconstituționalitate, punctele de vedere ale președintelui Camerei Deputaților și Guvernului, raportul judecătorului-raportor, Legea pentru modificarea art.10 din Legea nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, raportată la prevederile Constituției, precum și dispozițiile din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, reține următoarele:

Curtea a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art.146 lit.a) din Constituție, precum și celor ale art.1, art.10, art.15 și art.18 din Legea nr.47/1992, să se pronunțe asupra constituționalității prevederilor legale criticate.

Obiectul controlului de constituționalitate îl constituie articolul unic al Legii pentru modificarea art.10 din Legea nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, în legătură cu care se susține că încalcă, în ordinea invocării lor, prevederile constituționale ale art.147 alin.(2), art.81, art.95 și art.15 alin.(2), potrivit cărora:

- Art.147 alin.(2): „În cazurile de neconstituționalitate care privesc legile, înainte de promulgarea acestora, Parlamentul este obligat să reexamineze dispozițiile respective pentru punerea lor de acord cu decizia Curții Constituționale.”;

- Art.81: „(1) Președintele României este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

(2) Este declarat ales candidatul care a întrunit, în primul tur de scrutin, majoritatea de voturi ale alegătorilor înscrși în listele electorale.

(3) În cazul în care nici unul dintre candidați nu a întrunit această majoritate, se organizează al doilea tur de scrutin, între primii doi candidați stabiliți în ordinea numărului de voturi obținute în primul tur. Este declarat ales candidatul care a obținut cel mai mare număr de voturi.

(4) Nici o persoană nu poate îndeplini funcția de Președinte al României decât pentru cel mult două mandate. Acestea pot fi și succesive.”

- Art.95: „(1) În cazul săvârșirii unor fapte grave prin care încalcă prevederile Constituției, Președintele României poate fi suspendat din funcție de Camera Deputaților și de Senat, în ședință comună, cu votul majorității deputaților și senatorilor, după consultarea Curții Constituționale. Președintele poate da Parlamentului explicații cu privire la faptele ce i se impută.

(2) Propunerea de suspendare din funcție poate fi inițiată de cel puțin o treime din numărul deputaților și senatorilor și se aduce, neîntârziat, la cunoștință Președintelui.

(3) Dacă propunerea de suspendare din funcție este aprobată, în cel mult 30 de zile se organizează un referendum pentru demiterea Președintelui.”;

Art.15 alin.(2): „Legea dispune numai pentru viitor, cu excepția legii penale sau contravenționale mai favorabile.”

Curtea Constituțională, examinând conținutul sesizării și prevederile legii supuse controlului de constituționalitate, în raport cu dispozițiile constituționale invocate, constată că nici una dintre obiecțiunile de neconstituționalitate nu este întemeiată, având în vedere următoarele considerente:

În legătură cu critica referitoare la încălcarea prevederilor art.147 alin.(2) din Constituție, datorită nepunerii de acord cu decizia Curții Constituționale a legii declarate ca fiind neconstituțională și reexaminată, Curtea constată că prin Decizia nr.147 din 21 februarie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.162 din 7 martie 2007, a fost declarată neconstituțională „Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului”. În acea decizie Curtea a reținut că legea „este neconstituțională în ansamblul său, având în vedere că pct.1 și pct.2 analizate epuizează cuprinsul normativ al articolului său unic”.

Potrivit prevederilor art.147 alin.(2) din Constituție, „În cazurile de neconstituționalitate care privesc legile, înainte de promulgarea acestora, Parlamentul este obligat să reexamineze dispozițiile respective pentru punerea lor de acord cu decizia Curții Constituționale”. Cele două Camere ale Parlamentului au dat curs acestor prevederi constituționale.

Astfel, primul punct al articolului unic al legii care, prin completarea art.5 cu un nou alineat, reglementa anumite interdicții privind organizarea în timp a referendumului, a fost eliminat în urma reexaminării.

Cel de al doilea punct, modificând art.10 din Legea nr.3/2000, stabilea o majoritate diferențiată de voturi pentru demiterea Președintelui României, în raport cu majoritatea de voturi cu care a fost ales. Această reglementare a fost declarată ca fiind neconstituțională, întrucât statutul juridic al Președintelui României este identic, indiferent dacă a fost ales în primul sau în cel de al doilea tur de scrutin.

Curtea Constituțională a precizat, însă, că „nu exclude posibilitatea ca legiuitorului să opteze pentru o majoritate de voturi relativă pentru demiterea Președintelui României în toate cele trei situații”.

În urma reexaminării legii, motivul de neconstituționalitate mai sus arătat a fost înlăturat printr-o nouă redactare a art.10, în care se prevede, pentru toate situațiile, o singură majoritate de voturi prin care Președintele României poate fi demis, dacă s-a întrunit „majoritatea voturilor valabil exprimate, la nivelul țării, ale cetățenilor care au participat la referendum”.

În raport cu motivele de neconstituționalitate reținute și cu precizarea făcută în Decizia nr.147/2007, Curtea constată că noua redactare a art.10 din Legea nr.3/2000 este în concordanță cu decizia sa anterioară.

Curtea constată, de asemenea, că legea supusă controlului de constituționalitate nu conține nici o dispoziție cu privire la data de la care urmează să intre în vigoare și la perioada de timp în care urmează să fie aplicată. În aceste condiții, potrivit regulii generale prevăzute de art.78 din Constituție, legea intră în vigoare la 3 zile de la data publicării în Monitorul Oficial. În consecință, dispozițiile legii examinate își vor produce efecte, în condițiile prevăzute de Constituție, imediat după intrarea sa în vigoare.

Curtea Constituțională nu poate primi nici critica referitoare la retroactivitatea legii examinate, deoarece obiectul acesteia îl constituie procedura referendumului, iar normele de procedură, care sunt de imediată aplicare, nu produc efecte asupra unor situații juridice anterioare, ci numai asupra celor care se derulează după intrarea în vigoare a legii.

În această ordine de idei, Curtea observă că modificarea inițială a Legii nr.3/2000 s-a adoptat de Parlament la începutul lunii februarie 2007, Curtea Constituțională fiind sesizată pentru controlul constituționalității ei la 12 februarie 2007, când nu se înregistrase la Parlament propunerea de suspendare din funcție a Președintelui României. Chiar și forma actuală a legii de modificare a fost adoptată, la 21 martie 2007, înainte ca Parlamentul să fi hotărât suspendarea din funcție a Președintelui României, prin hotărârea din 20 aprilie 2007, când s-a cunoscut că va trebui organizat referendumul pentru demiterea Președintelui României.

Curtea constată că, în sensul prevederilor art.95 alin.(3) din Constituție, referendumul organizat pentru demiterea Președintelui României reprezintă un act unic de manifestare a voinței populare, care nu poate fi repetat în cadrul aceleiași proceduri, indiferent de rezultatul său.

În condițiile noii reglementări privitoare la demiterea Președintelui României, valabilitatea referendumului nu mai este condiționată de participarea majorității persoanelor înscrise pe listele electorale.

În temeiul dispozițiilor art.146 lit.a) și al art.147 alin.(4) din Constituție, precum și al prevederilor art.11 alin.(1) lit.A.a), al art.15 și al art.18 din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

Constată că Legea pentru modificarea art.10 din Legea nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului este constituțională.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică Președintelui României și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Dezbaterea a avut loc la data de 3 mai 2007 și la aceasta au participat: Ioan Vida, președinte, Nicolae Cochinescu, Aspazia Cojocaru, Acsinte Gaspar, Kozsokár Gábor, Petre Ninosu, Ion Predescu, Șerban Viorel Stănoiu și Tudorel Toader, judecători.

OPINIE CONCURRENTĂ

Fără a contesta temeinicia deciziei Curții Constituționale privind constatarea constituționalității Legii pentru modificarea art.10 din Legea nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, dorim să ne exprimăm prin prezenta opinie concurrentă părerea diferită cu privire la înțelesul și efectele juridice ale noului text al art.10 pe planul evaluării și confirmării rezultatelor unui referendum organizat pentru demiterea Președintelui României. După părerea noastră din conținutul textului de lege supus controlului de constituționalitate nu rezultă

că referendumul ar putea fi considerat ca fiind valabil fără nici o condiție legată de numărul cetățenilor cu drept de vot participanți la acesta.

În textul modificat al art.10 din Legea nr.3/2000 se face precizarea că „*prin derogare de la art.5 alin.(2)*”. Considerăm că această precizare este inutilă și ineficientă, întrucât, în realitate, noul text de lege nu conține nici o derogare, art.5 alin.(2) și art.10 reglementând chestiuni diferite. Art.5 alin.(2) stabilește condiția de valabilitate a oricărui referendum, respectiv ca la acesta să participe „*cel puțin jumătate plus unul din numărul persoanelor înscrise în listele electorale*”.

Noul text al art.10 nu conține nici o dispoziție cu privire la condițiile de valabilitate, în mod special, ale referendumului organizat pentru demiterea Președintelui României, ci vizează doar rezultatul referendumului precizând că „*demiterea Președintelui României este aprobată dacă a întrunit majoritatea voturilor valabil exprimate, la nivelul țării, ale cetățenilor care au participat la referendum.*”

Din coroborarea acestor reglementări legale rezultă că Președintele României poate fi declarat demis numai în urma unui referendum valabil în sensul dispozițiilor art.5 alin.(2) și în cadrul căruia majoritatea voturilor valabil exprimate de participanți sunt pentru aprobarea demiterii, în sensul art.10.

Aceleași condiții de valabilitate și aceeași majoritate de voturi sunt cerute și pentru rezultatul favorabil al referendumului organizat pentru aprobarea legii de revizuire a Constituției ori pentru exprimarea voinței poporului cu privire la probleme de interes național.

Includerea în textul art.10 a sintagmei „*prin derogarea de la art.5 alin.(2)*”, inutilă și fără nici un efect juridic, nu face ca textul respectiv să fie contrar vreunei prevederi constituționale. Posibilitatea demiterii Președintelui României prin votul majorității cetățenilor participanți la referendum, indiferent cât de infimă ar fi această participare, ar însemna o gravă nesocotire a voinței cetățenilor prin al căror vot a fost ales președintele.

Considerăm utilă și precizarea că, în sensul prevederilor art.95 alin.(3) din Constituție, referendumul organizat pentru demiterea Președintelui României reprezintă un act unic de manifestare a voinței populare, care nu poate fi repetat în cadrul aceleiași proceduri, indiferent de rezultatul său.

JUDECĂTOR,
GÁBOR KOZSOKÁR